

ANALIZA E SITUATËS SË QEVERISJES VENDORE NË SHQIPËRI NË KUADRIN E PËRPUTHSHMËRISË ME KARTËN EUROPIANE TË VETËQEVERISJES VENDORE

Indrit Puteci

Ekspert i Lartë për Qeverisjen Vendore

Hyrje

Ky dokument synon të pasqyrojë analizën e gjendjes së qeverisjes vendore në Shqipëri, duke u fokusuar në përputhjen e saj me Kartën Europiane të Vetëqeverisjes Vendore (KEVQV), të miratuar nga Këshilli i Evropës. Analiza bazohet në rekomandimet e raportit të SIGMA-s për vitin 2024, të mbështetur nga të dhëna statistikore dhe prova nga institucione të njohura. Gjithashtu, vlerëson masën në të cilën Shqipëria respekton KEVQV-n dhe propozon një strategji për të forcuar vetëqeverisjen vendore dhe demokracinë konsultative / deliberative në përputhje me standardet evropiane.

Gjendja Aktuale e Qeverisjes Vendore në Shqipëri.

1. Decentralizimi dhe Autonomia Financiare

Rekomandimi i SIGMA-s është që qeveria shqiptare duhet të vazhdojë delegimin e funksioneve dhe të rrisë autonominë financiare të qeverisjeve vendore, të mbështetur nga Agjencia për Mbështetjen e Vetëqeverisjes Vendore (AMVV).

Neni 9 i KEVQV-s thekson autonominë financiare të autoriteteve vendore. Megjithatë, bashkitë shqiptare varen shumë nga transfertat e qeverisë qendrore. Sipas Bankës Botërore të ardhurat e qeverisjeve vendore përbëjnë vetëm 5% të PBB-së, shumë nën mesataren e BE-s që është nga 12 deri 15%.

Instituti i Statistikave (INSTAT) raporton se 70% e buxheteve vendore varen nga grantet e qeverisë qendrore, duke kufizuar aftësinë e tyre për të ofruar shërbime efektive.

2. Bashkëpunimi Ndërbashkiak

Rekomandimi i SIGMA-s është që të forcohet bashkëpunimi ndërmjet bashkive në fusha kyçe si menaxhimi i mbetjeve, etj. për të përmirësuar efikasitetin e ofrimit të shërbimeve.

Neni 10 i KEVQV-s nxit bashkëpunimin midis autoriteteve vendore. Megjithatë, bashkëpunimi ndërmjet bashkive në Shqipëri mbetet i pamjaftueshëm, me vetëm 20% të bashkive të përfshira në projekte të përbashkëta, sipas të dhënave nga Shoqata e Bashkive Shqiptare.

OECD thekson se 40% e shërbimeve të menaxhimit të mbetjeve në Shqipëri janë joefikase për shkak të strukturave të fragmentuara të qeverisjes.

3. Transparenca dhe Llogaridhënia

Rekomandimi i SIGMA-s është që qeveritë vendore duhet të adoptojnë mekanizma transparente të planifikimit dhe të publikojnë treguesit e performancës.

Neni 11 i KEVQV-s kërkon transparencë në qeverisjen vendore. Ndërsa Shqipëria ka bërë përparim me platforma si e-Albania, indeksi i perceptimit të korrupsionit nga Transparency International e rendit Shqipërinë në vendin 104 nga 180, që tregon për nevojën për përmirësime të mëtejshme.

II. Sfidat në Zbatimin e KEVQV-s

Si paraqitet situata bazuar në kriteret e KEVQV:

1. Burime të Kufizuara Financiare

Qeveritë vendore nuk kanë fuqi të mjaftueshme për të gjeneruar të ardhura, siç thekson Neni 9 i KEVQV-s.

Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN) raporton se efikasiteti i mbledhjes së taksave vendore në Shqipëri është nën 50%, krahasuar me mesataren e BE-s prej 85%.

2. Kapacitet i Dobët Administrativ

Shumë bashki nuk kanë kapacitetin për të zbatuar reforma komplekse, siç vëren Neni 6 i KEVQV-s.

Shkolla Shqiptare e Administratës Publike raporton se 60% e punonjësve të qeverisjeve vendore nuk kanë trajnim të mjaftueshëm.

3. Pjesëmarrje e Pamjaftueshme e Publikut

Mekanizmat e demokracisë konsesuale / deliberative janë ende të pamjaftueshme, për të përmbushur Nenin 3 të KEVQV-s, i cili thekson rëndësinë e pjesëmarrjes së publikut në qeverisje.

Një anketë e IDM Shqipëri për vitin 2023 zbuloi se vetëm 15% e qytetarëve ndjehen të konsultuar apo të përfshirë në mënyrë adekuate në proceset e vendimmarrjes vendore.

III. Analiza e situatës së qeverisjes vendore në raport me përmbushjen e neneve të KEVQV-s tregon këto konkluzione:

Lidhur me Neni 3 - Pjesëmarrja e Qytetarëve.

Mekanizmat e konsultimi publik janë të kufizuar. Mungojnë forumet e strukturuar të këshillimit qytetar.

Lidhur me Neni 4 - Shtrirja e Vetëqeverisjes Vendore.

Delegim i kompetencave është i kufizuar. Qeveria qendrore vazhdon të mbajë kontrollin mbi disa funksione kryesore.

Lidhur me Neni 9 - Autonomia Financiare.

Bashkitë vazhdojnë të jenë ndjeshëm të varura financiarisht. Varësia është e dukshme referuar transfertave të kushtezuara dhe të pakushtëzuara nga qeveria qendrore. Po ashtu konstatohet edhe efikasiteti i ulët i mbledhjes së taksave vendore.

Lidhur me Neni 10 - Bashkëpunimi Ndërbashkiak.

Iniciativat e përbashkëta ndërmjet bashkive janë shumë të kufizuara.

IV. Strategjia e Propozuar për Forcimin e Qeverisjes Vendore

1. Forcimi i Autonomisë Financiare

Nevojitet zgjerimi i bazës tatimore vendore dhe përmirësimi i efikasitetit të mbledhjes, në përputhje me Nenin 9 të KEVQV-s.

Ka nevojë për ndërhyrje në kuadrin ligjor për t'i dhënë bashkive më tepër kompetenca sa i takon përcaktimit të taksës së pronës dhe të ndikimit në mjedis.

2. Forcimi i Bashkëpunimit Ndërbashkiak

Rekomandohet krijimi i Agjencive të Përbashkëta të Zhvillimit Rajonal për të lehtësuar projektet e përbashkëta, sipas Nenit 10 të KEVQV-s.

Nevojitet ofrimi i mbështetjes financiare nga qeveria qendrore për bashkitë që arrijnë të bashkëpunojnë në menaxhimin e mbetjeve dhe shërbimeve publike duke demonstruar që sjellin përmirësim të shërbimeve si edhe ulje të kostove, apo rritje të efektshmërisë.

3. Promovimi i Demokracisë Konsultative / Deliberative

Rekomandohet krijimi i Asambleve të Qytetarëve dhe buxhetimi me pjesëmarrje, në përputhje me Nenin 3 të KEVQV-s.

Zhvillimi i një Strategjie Kombëtare për Demokracinë Deliberative do të ishte hapi i duhur për të institucionalizuar pjesëmarrjen publike.

4. Përmirësimi i Kapacitetit Administrativ

Rekomandohet ofrimi i programeve të trajnimit për punonjësit e qeverisjeve vendore, sipas Nenit 6 të KEVQV-s.

Partneritet me Shkollën Shqiptare të Administratës Publike për të ofruar module trajnimi të specializuara (bazuar në konkluzionet e nevojave që do të identifikohen nga një analizë e thelluar) do të ishte një hap i mirë në këtë drejtim.

5. Sigurimi i Transparencës dhe Llogaridhënies

Për të forcuar mekanizmat mbikëqyrjes, në përputhje me Nenin 11 të KEVQV-s rekomandohet ndërtimi i një platforme të unifikuar për Monitorimin e Performancës së Qeverisjes Vendore.

V. Konkluzione

Shqipëria ka bërë përparime në decentralizimin e qeverisjes vendore, por ende ka çështje të

rëndësishme në respektimin e KEVQV-s që duhen adresuar. Duke adresuar autonominë financiare, kapacitetin administrativ dhe pjesëmarrjen publike, Shqipëria mund të ndërtojë një sistem më efektiv dhe përfshirës të qeverisjes vendore.

Referencat

- 1. Karta Europiane e Vetëqeverisjes Vendore (KEVQV), Këshilli i Evropës.*
- 2. Raporti i SIGMA-s 2024, OECD.*
- 3. Raporti i Bankës Botërore për Qeverisjen Vendore në Shqipëri, 2023.*
- 4. Instituti i Statistikave (INSTAT), 2024.*
- 5. Indeksi i Perceptimit të Korrupsionit nga Transparency International, 2023.*
- 6. Anketa e IDM Shqipëri për Pjesëmarrjen e Qytetarëve, 2023.*
- 7. Raporti i FMN-s për Mbledhjen e Taksave Vendore, 2024.*